

Leesvaardigheid

Nederlands

2023-2024

Radulphus College

1. Leesstrategieën

Je kunt een tekst op verschillende manieren lezen. In onderstaand schema zijn de manieren van lezen samengevat.

Leesstrategie	Waar moet je op letten? Wat moet je doen?
globaal lezen	1. Wie is de auteur/wat is de bron? 2. Ter gelegenheid waarvan is de tekst tot stand gekomen? 3. Bekijk de (onder)titel en tussenkopjes 4. Lees de eerste alinea (t.b.v. het achterhalen van tekstthema/-doel/-soort) 5. Lees het slot: bepaal op basis van 1 t/m 5 het onderwerp
intensief lezen (vervolg op globaal lezen)	1. Lees het middendeel (uit welke delen bestaat de tekst?) 2. Wat zijn de verbanden tussen (en binnen) de delen? 3. Wat zijn de belangrijkste mededelingen per alinea (kernzinnen)? 4. Wat is de hoofdgedachte? 5. Bepaal de deelonderwerpen 6. Zijn de uitkomsten van het globaal lezen bevestigd? Of moet je die bijstellen?
kritisch lezen (vervolg op intensief lezen)	1. Zijn de gegevens betrouwbaar? 2. Is de redenering zuiver? (geldigheid en kracht van de argumenten)
studerend lezen	1. maak een overzicht van de hoofdzaken van de tekst (belangrijk bij het voorbereiden van een leertoets); laat de bijzaken weg

2. Schrijfdoel

Een schrijver heeft altijd een bedoeling met zijn (zakelijke) tekst. Deze schrijfdoelen kunnen zijn:

informereren	Informereren: een opsomming van feiten Uiteenzetten: informatie en uitleg
beschouwen	De lezer aan het denken zetten
overtuigen	Betogen: de lezer overtuigen van zijn eigen mening; een beroep doen op het verstand van de ontvanger, een pleidooi houden
activeren	De lezer aansporen tot handelen; een beroep doen op het gevoel van de ontvanger (bijvoorbeeld reclameteksten)
amuseren	Vermaken (in zakelijke teksten is het amuserende aspect vaak meer middel dan doel): de schrijver probeert zijn doel - informeren, aanzetten tot nadenken, overtuigen of activeren - op een voor de lezer amusante wijze te bereiken (bijvoorbeeld door het gebruik van ironie)

Combinaties van twee of meer schrijfdoelen kunnen ook voorkomen.

Bij het beantwoorden van de vraag naar het schrijfdoel noem je dan het hoofddoel. Hoewel de tekst van een reclame bijvoorbeeld best overtuigend kan lijken, is het toch echt de bedoeling dat je het product koopt (activeren).

3. Tekstsoorten

Er zijn drie belangrijke tekstsoorten: **de uiteenzetting, de beschouwing en het betoog**.

Uitzetting

De **uiteenzetting** behoort tot de teksten met een informatief doel.

De schrijver geeft gegevens/feiten en daarbij uitleg, bijvoorbeeld over hoe iets in elkaar zit.

Een eigen mening komt in een uiteenzetting niet voor. Er worden dus geen verschillende meningen gepresenteerd waarover nagedacht moet worden en er is ook geen sprake van een mening waarvan de schrijver zijn lezers wil overtuigen.

Kenmerken

- De tekst is objectief.
- De lezer wordt geïnformeerd.
- De schrijver zorgt ervoor dat de lezer het geschrevene begrijpt.

Beschouwing

De **beschouwing** behoort tot de teksten met een persuasief doel.

De schrijver wil de lezer aan het denken zetten.

De schrijver legt de lezer bijvoorbeeld verschillende verklaringen van een verschijnsel voor.

Hij zet de visie van anderen in om de lezer te helpen zijn mening te vormen. Op deze manier wordt een verschijnsel van verschillende kanten belicht. Het is aan de lezer om zijn eigen conclusies te trekken, zijn eigen mening te vormen.

Kenmerken

- De tekst is gedeeltelijk subjectief en gedeeltelijk objectief.
- Iets (bijvoorbeeld een verschijnsel) wordt van verschillende kanten belicht.
- De tekst is minder dwingend dan een betoog: de schrijver dringt zijn mening niet op, maar zet de lezer slechts aan het denken.

Betoog

Het **betoog** behoort ook tot de teksten met een persuasief doel.

De schrijver wil de lezer overtuigen van zijn gelijk.

Om dit te bereiken neemt de schrijver een duidelijk standpunt (de stelling) in en onderbouwt hij dit standpunt met argumenten. De argumenten van de tegenstander(s) worden alleen genoemd om deze te weerleggen.

Kenmerken

- De tekst is subjectief.
- Het doel is de lezer te overtuigen.
- De schrijver maakt gebruik van argumenten.

Net zoals er combinaties van twee of meer schrijfdoelen kunnen voorkomen, bestaan er ook combinaties van tekstsoorten.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij lange examenteksten. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat in zo'n lange tekst een combinatie voorkomt van een betoog en een uiteenzetting. In het geval van de genoemde combinatie zal dat altijd *betogen* zijn en niet *uiteenzetten*.

4. Indeling

Teksten bestaan uit drie delen: inleiding, kern en slot. Elk deel kan op zijn beurt weer bestaan uit één of meer alinea's. Een schrijver begint met een nieuwe alinea als hij met een nieuw onderdeel of onderwerp begint.

Inleiding

Dit deel is gericht op de lezer. Het kan uit meer dan 1 alinea bestaan.

Functies

- De belangstelling van de lezer wekken (hem prikkelen om verder te lezen, de lezer wordt nieuwsgierig gemaakt en als het ware 'verleid' om verder te lezen). Er zijn hiervoor de volgende mogelijkheden:
 - actualiteit (waarom is de tekst geschreven? Naar aanleiding van een actuele gebeurtenis bijvoorbeeld)
 - geschiedenis
 - anekdote
 - voorbeeld
 - belang voor de lezer
 - vragen stellen die de lezer aan het denken zetten
 - sarcastische/shockerende uitspraak
 - tegenstellingen noemen
 - algemene situatie beschrijven
- Het onderwerp of de hoofdgedachte van de tekst aangeven;
- Aankondigen hoe de tekst is opgebouwd (vaak bij langere teksten, aangeven welke deelonderwerpen er volgen);

Kern

Het onderwerp wordt behandeld.

Het bevat een aantal deelonderwerpen.

Het bestaat uit een aantal alinea's die onderling met elkaar in verband staan.

Slot

Het is gericht op de lezer.

Het effect van de boodschap moet optimaal zijn.

Het doel is de tekst af te ronden. Dit kan op 3 manieren:

- door de tekst samen te vatten (vaak bij informatieve/beschouwende teksten).
- door een conclusie te trekken (voor- en nadelen of verschillende visies tegen elkaar afwegen, bij overtuigende/beschouwende teksten)
- door een aanbeveling te doen (de schrijver geeft een goede raad, een advies)

5. Tekstrelaties/alineaverbanden

Als een schrijver wil dat zijn boodschap duidelijk overkomt, moet hij ervoor zorgen dat hij zijn verhaal goed opbouwt. Dat betekent onder andere dat hij in zijn tekst met een nieuwe alinea begint, als hij een nieuw (deel)onderwerp aansnijdt.

Kernzin

In een alinea is er vaak sprake van **een kernzin**: de belangrijkste zin in een alinea die de hoofdmededeling bevat.

De kernzin staat meestal aan het begin van een alinea. Dan is de rest van de alinea een uitwerking (toelichting of verduidelijking).

Soms is de kernzin de 2^e of de laatste zin in een alinea. Wanneer een kernzin de 2^e zin is in een alinea, wordt deze voorafgegaan door een inleidende zin. Dit is vaak het geval bij wat langere alinea's.

Als de kernzin de laatste zin in een alinea is, dan heeft deze de functie van een samenvatting van de voorgaande zinnen of van een conclusie uit de voorgaande zinnen.

Volgorde alinea's

Alinea's staan natuurlijk ook niet in een willekeurige volgorde in de tekst; die moeten in een logische volgorde staan. Verbanden tussen alinea's kunnen op vier verschillende manieren worden aangegeven:

1. Herhaling van woorden of woordgroepen.

Aan het begin van een alinea worden woorden of woordgroepen uit de vorige alinea herhaald.

Voorbeeld: Alinea 1: Door het snoer van de genootschappen vormde zij een 'nationale gemeenschap', die erin slaagde de lokale en regionale niveaus te overstijgen. Op die manier ontstond een nationalisme dat de toekomst had.

Alinea 2: De ontdekking van dit nationalisme heeft de historici ertoe gebracht de geboorte van het moderne Nederland niet langer in de 19^e, maar in de 18^e eeuw te dateren. (Uit: Spiegel Historiael)

2. Structurerende zinnen

Overgangszinnen

Een overgangszin is een samenvattende zin aan het begin van een alinea die uit de vorige alinea afkomstig is. Meestal staat er een verwijswoord (deze, die, dit, etc.) in.

Voorbeeld: Ook het stoppen met roken en minder drinken wordt aanbevolen om snurken te voorkomen. Roken is slecht voor de zuurstofopname en te veel alcohol ontspant de spieren achter in de keel. Slappe spieren houden de luchtwegen niet open. Het is duidelijk dat ook een slaapmiddel de zaak alleen maar verergert.

Tegen de achtergrond van bovengenoemde strenge adviezen biedt de Britse arts Elizabeth Scott een leukere methode aan. (Uit: Psychologie)

Aankondigende zinnen

Aankondigende zinnen zul je vooral in langere teksten tegenkomen. Deze zinnen kondigen aan wat de lezer nog allemaal kan verwachten in de tekst.

Voorbeeld: We gaan nu in op de nadelen van het product. Daarna zal ik een conclusie geven. Daarvoor zijn drie oorzaken te noemen. In wat volgt zal ik laten zien waarop Balkenende ongelijk heeft.

3. Verbanden en Signaalwoorden

Als de schrijver signaalwoorden gebruikt, zie je de verbanden sneller. Als hij *Ten eerste* schrijft, weet je dat er een opsomming volgt en als hij *dus* schrijft, weet je dat er een conclusie volgt. De meest voorkomende verbanden met de bijbehorende signaalwoorden vind je in het onderstaande schema.

Naam verband	Signaalwoord	Voorbeeldzin
opsomming	ten eerste, ook, bovendien, ten slotte, tevens, daarnaast, niet alleen....maar ook, vervolgens, verder, om te beginnen	Hij is oneerlijk. <i>Bovendien</i> is hij erg onvriendelijk.
chronologisch (soort opsomming)	vroeger, later, nu, eerst, daarna, toen, vervolgens, voordat, nadat, tenslotte	Eerst maak je je huiswerk, <i>daarna</i> ga je je ontspannen.
oorzaak-gevolg	doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, als gevolg van, dus, het komt door,	<i>doordat</i> (oorzaak) het heeft geregend, zijn de daken nat
reden/verklaring	omdat, daarom, de verklaring daarvoor, want, reden, dus, de reden hiervoor is, immers, namelijk	Ik denk niet dat ik naar de bioscoop ga, <i>want</i> (verklaring) mijn salaris is nog niet gestort.

samenvatting (geen nieuwe informatie)	dus, samengevat, kortom, resumerend	'De zon schijnt, het waait niet en het is warm, het is <i>dus</i> lekker weer.' (geen nieuwe informatie)
conclusie (nieuwe informatie)	dus, kortom, hieruit volgt, daarom, al met al, concluderend	'De zon schijnt, het waait niet en het is warm, <i>daarom</i> ga ik lekker naar buiten.' (nieuwe informatie gebaseerd op het voorafgaande)
doel-middel	door middel van, met de bedoeling, ten einde, om...te, daartoe, met het oog op, waarvoor, zodat, opdat, voor, daarvoor,	Ik gebruik een pen (middel) <i>om</i> mee <i>te</i> schrijven (doel).
tegenstellend	daarentegen, maar, hoewel, echter, toch, ondanks, aan de ene kant...aan de andere kant, enerzijds...anderzijds, hoewel,	Hoewel zijn cijfers erg slecht zijn, doet hij nog steeds zijn best niet.
vergelijking	zoals, net (zo) als, evenals, in vergelijking met, (meer/beter) ...dan	Net als zijn broer is hij een echte studiebol.
voorbeeld	zoals, zo, bijvoorbeeld, dit blijkt uit	Haar eerlijkheid blijkt uit haar gedrag ten opzichte van haar vrienden.
voorwaarde/geval	op voorwaarde dat, in dat geval, tenzij, behalve als, mits, indien, als, wanneer, veronderstelling, als...dan	Je mag met je vriendinnen op vakantie, indien je voor wiskunde een voldoende staat op je eindlijst.

4. Typografische kenmerken

De schrijver kan gebruik maken van typografie om de tekst in te delen. Denk maar aan regel wit, inspringen, asterisk, ... enz.

6. Functies van alinea's

Als het goed is, heeft een tekst een logische opbouw. De schrijver zet de alinea's niet in een willekeurige volgorde achter elkaar. Een alinea heeft ten opzichte van de volgende (of vorige) alinea een bepaalde taak of functie. Bij eindexamenteksten moet je vaak aangeven wat de functie van één alinea (of meerdere alinea's) is ten opzichte van een andere alinea (of een aantal andere alinea's).

Meestal moet je kiezen uit een rijtje mogelijkheden. Let bij de vragen over de functie van alinea's op de gebruikte signaalwoorden en op de belangrijkste informatie uit die alinea (de kernzin, die vaak helemaal aan het begin of helemaal aan het eind van zo'n alinea staat). Vaak heeft zo'n alinea een relatie met de vorige alinea (ook daar kun je dus naar zoeken): een toelichting, een voorbeeld, een tegenwerping, een conclusie, enzovoort.

Er is een enorme rij met functies te geven, maar we beperken ons hier tot een aantal veel voorkomende functieaanduidingen:

aanbeveling	definitie	oplossing
aanleiding	effect	opsomming overeenkomst
advies	gevolg	probleemstelling
afweging argument	hypothese	reden/verklaring
begripsomschrijving	inleiding	samenvatting
bewering	nuancering	stelling
bezwaar	ontkenning	tegenargument
conclusie	ontkrachting	tegenstelling
constatering	ontwikkeling	tegenwerping
uitgangspunt	oorzaak	toelichting
uitweiding	verklaring	vooronderstelling
uitwerking	verschil	voorwaarde
vaststelling	visie	vraagstelling
vergelijking	voorbeeld	weerlegging
kanttekening	voorbehoud	

6.1 Uitleg van een aantal functiewoorden

1. aanbeveling:	advies
2. aanleiding:	gebeurtenis die maakt dat je iets gaat doen/een tekst schrijven
3. afweging:	nadenken over wat het beste is
4. anekdote:	verhaaltje dat de schrijver gebruikt ter illustratie bij het onderwerp van de tekst
5. argument:	feiten of voorbeelden waarmee je een stelling probeert te bewijzen
6. bewijsvoering:	met allerlei feiten een bepaalde stelling of mening bewijzen
7. conclusie:	resultaat van waarnemingen en overdenkingen van de schrijver
8. constatering:	vaststelling van een feit of verschijnsel
9. definitie:	samenvattende omschrijving van de kenmerken van een begrip wat uit iets voortvloeit
10. doelstelling:	aangeven wat je wilt bereiken met de tekst
11. gevolg(en):	wat uit iets voortvloeit; het resultaat
12. nuancering:	het verduidelijken van iets door meer details te geven en/of de mening iets minder scherp maken; verfijning van een bepaalde uitspraak (een uitspraak minder hard laten klinken)
13. relativering:	de schrijver zwakt iets af
14. opsomming:	wat op een rijtje gezet is
15. probleemstelling:	formulering van een probleem met de bedoeling het te gaan oplossen
16. samenvatting:	korte weergave van de belangrijkste inhoud van een tekst
17. stelling:	een bewering over iets of iemand en die bewering probeer je te bewijzen
18. tegenwerping:	bezwaar; jouw opvatting over iets stellen tegenover de mening van een ander
19. weerlegging:	ontkrachting/afbreken/afkraken van een argument; laten zien dat een argument/argumentatie niet juist is
20. toepassing:	aangeven wat je aan iets hebt, hoe je het kunt gebruiken
21. toelichting:	herhaling van een moeilijker uitspraak in eenvoudige/simpele bewoordingen of een verduidelijking met voorbeelden
22. kanttekening:	punt van kritiek; op- en aanmerkingen bij een moeilijk punt
23. reden:	de basis voor een besluit: jij bepaalt zelf wat er gaat gebeuren
24. oorzaak:	een oorsprong van een gebeurtenis waarbij de mens geen inbreng heeft.
25. verklaring:	oorzaak of reden; oorsprong van een verschijnsel of gebeurtenis
26. uitwerking:	extra, nauwkeuriger omschreven informatie bij een onderwerp
27. voorbehoud:	voorwaarde of beperking bij een toezegging
28. voorwaarde:	iets wat nodig is of eerst moet gebeuren voordat iets anders kan gebeuren

7. Tekststructuur

Veel teksten worden op dezelfde manier opgebouwd; welbeschouwd zijn er maar een paar tekststructuren.

Hieronder worden de belangrijkste structuren besproken.

A. Argumentatiestructuur

Dit is een patroon, dat vaak wordt gebruikt, ook bij eindexamenteksten.

Inleiding: stelling, standpunt (eventueel als vraag)

Kern: argumenten voor
argumenten tegen
weerlegging

Slot: conclusie, herhaling stelling, beantwoording vraag

B. Aspectenstructuur

Dit is een patroon, dat vaak wordt gebruikt, ook bij eindexamenteksten.

Inleiding: onderwerp introduceren

Kern: diverse aspecten van het onderwerp

Slot: samenvatting

C. probleem en oplossing

Inleiding: probleem

Kern: gevolgen (Waarom is het een probleem?)
oorzaken
oplossingen

Slot: de beste oplossing/ samenvatting/ aanbeveling

D. verklaringsstructuur

Inleiding: bepaald verschijnsel

Kern: kenmerken/voorbeelden
verklaring(en)/ oorzaak/oorzaken/redenen

Slot: samenvatting

E. verleden, heden en toekomststructuur

In teksten met dit patroon wordt de ontwikkeling in tijd gegeven.

Inleiding: onderwerp

Kern: situatie vroeger
situatie nu

Slot: conclusie of situatie in de toekomst

F. voor- en nadelenstructuur

Inleiding: vraag of stelling

Kern: voor- en nadelen

Slot: conclusie of afweging

G. vraag/antwoordstructuur

Inleiding: vraag
Kern: antwoord(en)
Slot: conclusie of samenvatting

8. Onderwerp en hoofdgedachte

Het **onderwerp** van een tekst is datgene waar de tekst over gaat. Je kunt dit onderwerp in enkele woorden (minder dan 5 woorden) weergeven. Let op: maak hier geen hele zin van. Zorg er wel voor dat je alle belangrijke zaken in je onderwerp noemt, wees dus volledig.

Een schrijver kan op zes manieren een onderwerp benaderen.

1. Historische benadering
Je bekijkt de geschiedenis van het onderwerp. He was het vroeger? Hoe is het veranderd? Hoe is de ontwikkeling te verklaren?
2. Actuele benadering
Je kijkt naar de huidige situatie/stand van zaken. Wat zijn de recente ontwikkelingen? Wat valt er binnenkort te verwachten?
3. Technische benadering
Je benadert het onderwerp heel zakelijk. Hoe zit het precies in elkaar? Hoe werkt het?
4. Maatschappelijke benadering
Je kijkt naar wat het onderwerp doet in de maatschappij. Welke invloed heeft het op de maatschappij en omgekeerd? Wat betekent het voor de gemiddelde burger?
5. Kritische benadering
Hierbij gaat het om je mening over het onderwerp. Wat is jouw mening over het probleem? Wat is jouw mening over mogelijke oorzaken en oplossingen?
6. Persoonlijke benadering
Je benadert het onderwerp vanuit je eigen ervaring. Wat heb jij zelf meegemaakt? Wat heeft dat voor jou betekend?

De **hoofdgedachte** is de (belangrijkste) uitspraak die over het onderwerp wordt gedaan. Zo'n hoofdgedachte heeft de vorm van een mededelende zin.

Let bij het bepalen van de hoofdgedachte op de titel, de inleiding en het slot van een tekst. In de kernzinnen van iedere alinea vind je bovendien de belangrijkste informatie van een alinea.

9. Standpunt

In een stelling wordt een uitspraak of bewering over een onderwerp gedaan. Met een standpunt geef je je mening over die stelling.

Voorbeeld:

Stelling: De regering heeft een goed milieubeleid.

Standpunt: Ik vind dat de regering geen goed milieubeleid voert.

Standpunten herken je aan signaalwoorden als: ***ik vind, volgens mij, kortom, alles bij elkaar genomen denk ik dat, dus.***

En om een standpunt hard te maken zal een schrijver komen met een aantal argumenten (= de argumentatie) om je te overtuigen.

Voorbeelden:

Argumenten:

Ook afgelopen jaar is er weinig gedaan tegen de opwarming van de aarde.

Sommige planten en dieren kunnen zich aan de opwarming niet snel genoeg aanpassen en zullen met uitsterven bedreigd worden.

Standpunt en mening vallen vaak samen. De stelling is dan zo geformuleerd dat het standpunt (mening van de schrijver) gelijk duidelijk is.

We onderscheiden drie soorten standpunten: positief, negatief en twijfel.

positief: Als *Alain Clark* Nederland gaat vertegenwoordigen op het Eurovisie Songfestival (wat de Telegraaf meldde) gaat Nederland hoge ogen gooien.

negatief: De bijdrage van Nederland aan het Eurovisie Songfestival wordt weer niks want *Alain Clark* gaat volgens De Telegraaf ons land vertegenwoordigen.

twijfel: Ik weet nog niet of het wat wordt met de bijdrage van Nederland als *Alain Clark* ons land (wat de Telegraaf meldde) gaat vertegenwoordigen.

10. Argumentatie

Bij eindexamenteksten wordt veel gebruikgemaakt van betogen, dus teksten waarbij de schrijver de lezer probeert te overtuigen. Hij doet dit door argumenten te geven. Een argumentatie kan heel eenvoudig zijn, dan heb je de stelling en maar één argument. Men spreekt dan van een **enkelvoudige argumentatie**. Daarnaast zijn er natuurlijk argumentaties met meerdere argumenten; men spreekt dan van **nevenschikkende argumentatie**.

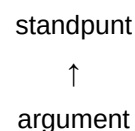
We onderscheiden de volgende basisvormen van argumentatie:

1. De enkelvoudige argumentatie
2. De onderschikkende argumentatie (ook wel ketenargumentatie genoemd)
3. De nevenschikkende afhankelijke en onafhankelijke argumentatie

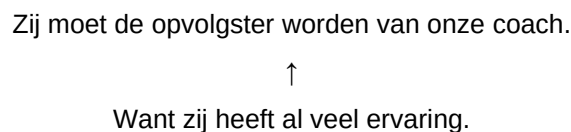
1. De enkelvoudige argumentatie

Je onderbouwt je standpunt met één argument.

Schematisch:

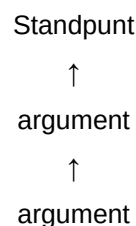
Voorbeeld:

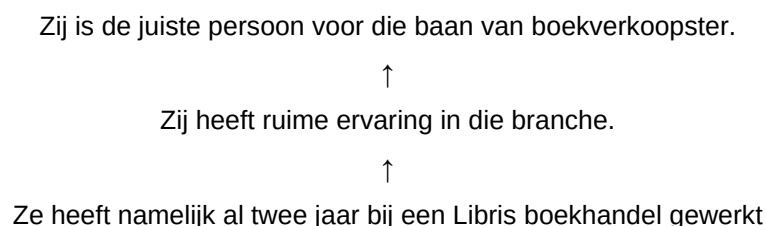
2. De onderschikkende argumentatie (ook wel ketenargumentatie genoemd)

Bij een onderschikkende argumentatie ondersteunt een argument een reeds genoemd argument.

Schematisch:

Voorbeeld:

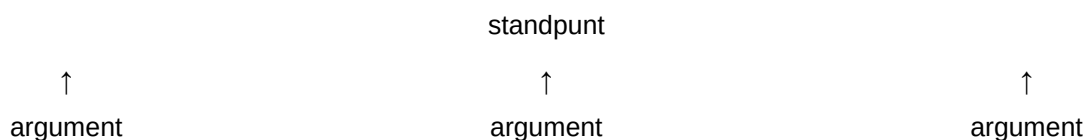
3. De nevenschikkende argumentatie

Bij de nevenschikkende argumentatie onderscheiden we:

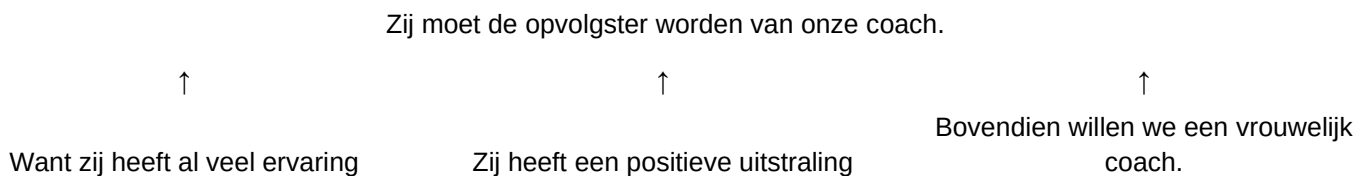
- een **onafhankelijk** nevenschikkende argumentatie en
- een **afhankelijke** nevenschikkende argumentatie.

Bij een **onafhankelijk** nevenschikkende argumentatie gebruik je twee of meer argumenten. De argumenten zijn gelijkwaardig en kun je onderling van plaats verwisselen.

Schematisch:

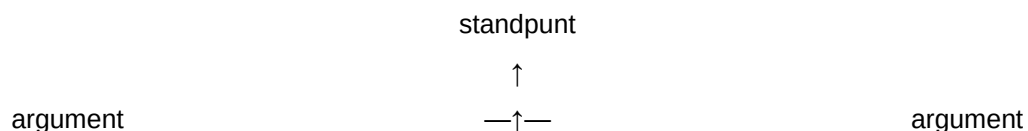

Voorbeeld:

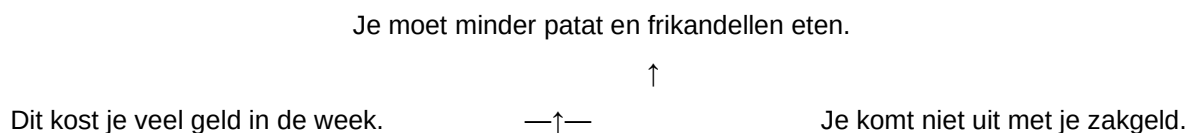

Bij een **afhankelijke** nevenschikkende argumentatie vormen twee deelargumenten samen een argument. De argumenten onderbouwen samen het standpunt. Alleen in combinatie hebben ze kracht (ze zijn van elkaar **afhankelijk**).

Schematisch:

Voorbeeld:

11. Argumenten

Feitelijke (objectieve) en waarderende (subjectieve) argumenten

Argumenten zijn feitelijk (objectief) of niet- feitelijk (subjectief).

- Een feitelijk argument is waar of onwaar en hoeft niet onderbouwd te worden.

Voorbeeld

Ik ga morgen naar de film kijken in Luxor, want die bioscoop is bij mij om de hoek.

Het argument 'want die bioscoop is bij mij om de hoek' is waar of niet waar en behoeft geen ondersteuning.

- Over een waarderend argument kan je van mening verschillen en daarom moet zo'n argument ondersteund worden.

Voorbeeld

Ik ga morgen naar de film kijken in Luxor, want die bioscoop vind ik veel prettiger.

Met het argument 'want die bioscoop vind ik veel prettiger' zal niet iedereen het eens zijn en dat argument behoeft ondersteuning. Argumenten die je daarvoor zou kunnen aanvoeren zijn bijvoorbeeld: 'de stoelen zijn er erg prettig' en 'op elke stoel heb je goed zicht op het filmdoek'.

Soms herken je argumenten aan signaalwoorden. Woorden als *want*, *omdat*, en *immers* geven aan dat er een argument volgt.

Een argument dat laat zien dat een argument zwak of onwaar is noemen we een weerlegging.

Voorbeeld:

Het is fijn dat de aarde opwarmt, *want* dan kunnen we in ons eigen land lekker veel zonnen (argument voor). Maar de kans dat je huidkanker krijgt, wordt daardoor wel een stuk groter (argument tegen). Als je je echter genoeg insmeert met zonnebrandolie en niet te lang in de zon blijft, is er niets aan de hand (weerlegging).

Er zijn verschillende soorten argumenten.

A. argumenten gebaseerd op feiten

Dacia's worden steeds populairder; uit onderzoek is gebleken, dat er steeds meer van verkocht worden.

B. argumenten gebaseerd op (eigen) ervaring (empirische argumenten)

Bij statistiek moet je gewoon alle sommen maken; ik heb gemerkt, dat het muntje dan vanzelf een keer valt.

C. argumenten gebaseerd op gezag van een ander of autoriteit

Morgenmiddag zijn we vrij; ik heb dat in de pauze gehoord van de rector mevrouw Anthony.

D. argumenten gebaseerd op (gewenste) gevolgen of nut

We moeten een eigen methode maken; daarin staat dan tenminste alles wat we zelf belangrijk vinden.

E. argumenten gebaseerd op voorbeelden

Hij is een heel aardige man; hij groet me altijd als hij me tegenkomt.

F. argumenten gebaseerd op een vergelijking

Ik denk niet, dat ik de X-factor leuk vind; ik vond Idols ook al niets.

G. argumenten gebaseerd op geloof of principes (morele argumenten)

Dat moet je niet doen; in onze Heilige Schrift staat dat het niet mag.

H. argumenten gebaseerd op gevoel of intuïtie (emotionele argumenten)

Ik vind dat een leuke serie, want elke aflevering is spannend.

12. Soorten redeneringen

Bij argumenteren gaat het om een redenering of gedachtegang. De schrijver zal zijn lezer proberen te overtuigen door middel van argumenten. Dat lukt natuurlijk alleen als de lezer de redenering logisch vindt. Naast de redenering gebaseerd op argumentatie onderscheidt men nog vijf soorten redeneringen.

– oorzaak en gevolg (causaliteit)

Een feit of voorval heeft een ander feit of voorval tot gevolg.

Voorbeeld

Het zal mij verbazen als dit jaar de carnavalsoptocht in De Bosch doorgaat (gevolg en standpunt). Er wordt namelijk een erg harde wind voorspeld (oorzaak en argument).

– overeenkomst en vergelijking

Als je iets met elkaar vergelijkt, kunnen er overeenkomsten, maar ook verschillen zijn.

Voorbeeld:

De prijzen voor kaartjes van voetbalwedstrijden zijn dit jaar bijna niet gestegen. Ik verwacht dan ook niet dat de tickets voor theatervoorstellingen duurder zullen worden. Dat gebeurde de afgelopen jaren immers ook niet (= overeenkomst).

– voorbeelden

Een standpunt wordt ondersteund met argumenten die bestaan uit voorbeelden.

Voorbeeld:

Als je griep hebt, moet je daar eerst zelf wat aan proberen te doen voordat je de dokter raadpleegt (standpunt). **Zo** voel ik me al een stuk beter als ik een paar paracetamols neem. (argument= voorbeeld).

– voor- en nadelen

Je vergelijkt de voordelen met de nadelen en velt daarna een oordeel.

Voorbeeld:

Leerlingen op het vwo moeten in vijf in plaats van zes jaar hun opleiding kunnen afmaken. (standpunt) Je kunt eerder aan een vervolgstudie beginnen en je zit je minder te vervelen. (argumenten = voordelen)

Je raakt dan misschien wel wat contacten met leeftijdsgenoten kwijt (argument = nadeel), maar ik vind de voordelen toch belangrijker. (oordeel)

– kenmerk of eigenschap.

Je noemt een kenmerk of een eigenschap dat/die je standpunt ondersteunt.

Voorbeeld:

Je moet handschoenen gebruiken als je een anti- kalkmiddel gebruikt bij het schoonmaken (standpunt). Deze middelen zijn slecht voor je nagels. Ze kunnen er zelfs door oplossen (eigenschap).

13. Drogredenen

Naast argumenten die niet erg sterk zijn, omdat ze subjectief zijn, worden er ook wel argumenten gebruikt die niet kloppen. Men spreekt dan van drogredenen.

A De onjuiste oorzaak – gevolgrelatie

Er wordt tussen twee zaken een oorzaak-gevolgrelatie gelegd, terwijl die er niet is.
Veel ouderen die op een e-bike rijden hebben een ongeval gehad, dus is het rijden met een e-bike gevaarlijk.

De verkeerde vergelijking

Je vergelijkt onterecht twee zaken met elkaar.

Volgens de NS hoeft in de sprinter geen wc te zitten. In een bus zit die toch ook niet.

De overhaaste generalisatie

Op grond van een of een enkel voorval wordt er een conclusie getrokken die voor alle gevallen geldt.

Mijn opa dronk elke dag een paar glazen jenever en is 98 jaar geworden, alcohol drinken is dus helemaal niet ongezond.

De cirkelredenering

Bij een cirkelredenering herhaal je je standpunt, alleen anders geformuleerd.

God bestaat omdat het in de bijbel staat, en wat in de bijbel staat is waar omdat het Gods woord is.

De persoonlijke aanval

Je valt de persoon aan en niet zijn argument(en).

Wat weet jij van nu gezondheid, jij weegt zelf 105 kilo!

Het ontduiken van de bewijslast

Je keert de bewijslast om en laat de tegenpartij het tegendeel bewijzen.

Dat hoef ik niet te bewijzen, dat is gewoon zo!

Het vertekenen van een standpunt

Je legt de tegenpartij woorden in de mond waarvan de onjuistheid moeilijk is te bewijzen.

Ga jij niet mee naar de wedstrijd? Dus jij gaat je lekker zitten vervelen in je eentje?

Het bespelen van het publiek

Je beweert zaken waartegen iemand moeilijk kan ingaan.

Je bent toch niet goed bij je hoofd als je daar wil wonen.

Een onjuist beroep op autoriteit

Je beroept je op een bekend persoon, maar die persoon hoeft van het onderwerp helemaal niets af te weten of hij heeft belang bij de zaak.

Condooms verergeren de verspreiding van aids, want dat zegt de paus.

Een onjuist beroep op een voor-en-nadelenschema

Je overdrijft bijvoorbeeld de voor- of nadelen van een bepaalde maatregel of stelt iemand voor een vals dilemma.

– Als Nederland het gebruik van softdrugs legaliseert, krijgen we veel meer drugsverslaafden, zal het aanzien en de invloed van ons land in de Europese unie enorm afnemen en zal de illegale teelt vanwege de sterkte van de illegale wiet niet verdwijnen.

– De Spanjaarden zullen moeten kiezen tussen een splitsing van het land of een burgeroorlog.

Onjuist beroep op een kenmerk of eigenschap

Bepaalde kenmerken of eigenschappen worden overgewaardeerd terwijl andere relevante kenmerken nauwelijks of niet worden genoemd.

– Die leraar heeft altijd dezelfde kleren aan, dat moet wel een saaie leraar zijn.

14. Taalgebruik beoordelen

Het taalgebruik zegt iets over de manier waarop de schrijver tegen zijn onderwerp aankijkt of over zijn mening over het onderwerp. Hij kan emotioneel betrokken zijn of juist afstandelijk. Hij kan kritisch zijn of juist niet.

Uit de woordkeus kun je dus de houding of emotie van de schrijver afleiden.

15. Titel beoordelen

Een tekst heeft een informerende of een motiverend titel.

Informerende titel: titel die op zakelijke wijze zegt wat het onderwerp van een tekst is.

Motiverende titel: titel met subjectieve woorden/woordgroepen die als doel heeft de lezer te prikkelen.

Soms wordt over een titel een vraag gesteld. Vragen over de titel worden meestal als meerkeuzevraag gesteld.

16. Publieksgerichtheid

Om een oordeel te kunnen geven over een tekst is het belangrijk om te weten voor welk publiek een tekst geschreven is.

Voor welk publiek een tekst geschreven is, kun je zien aan:

1. Het onderwerp
Ook het onderwerp bepaalt het publiek. Een tekst met tips over het eindexamen is duidelijk bedoeld voor eindexamenkandidaten.
2. De inhoud
Speelt in op wat het publiek aan kennis nodig heeft.
3. Bron/Publicatieplaats
De bron geeft aan voor welk publiek een tekst bedoeld is.
Dagbladen en opinietijdschriften zijn meestal gericht op een algemeen (hoger opgeleid) publiek
4. Taalgebruik
Jongeren: kortere zinnen, weinig moeilijke woorden.
Volwassenen (specialistisch tijdschrift): lange zinnen, veel moeilijke woorden, ingewikkelde redeneringen, vakjargon.
5. Toon
Bij een bepaald publiek past een bepaalde toon. Gebruik van populaire aanspreekvormen (je of u).
6. Lay-out
Illustraties of niet, drukke lay-out of niet, veel (motiverende) koppen of niet, veel kleuren of niet, veel verschillende lettertypen of niet.

17. Hoe ga ik te werk bij het eindexamen?

- Lees de tekst oriënterend.
- Bepaal het onderwerp en mogelijk de hoofdgedachte.
Geven titel, schrijver en bron al aanwijzingen? Lees de eerste en laatste alinea('s).
- Lees de tekst en vragen nu globaal.
Zijn er vragen of tussenkopjes die iets zeggen over de deelonderwerpen?
- Maak de vragen en hou de volgorde van de vragen aan, maar blijf niet te lang over een vraag nadenken.
- Lees de vragen nog eens goed. Ben je er nog steeds van overtuigd dat dit het juiste antwoord is?

Citeren

In bijna elk examen kom je vragen tegen waarbij je een zin, zinsgedeelte, woordgroep of een woord moet citeren.

Citeren betekent letterlijk overschrijven. Je hoeft de zin echter niet helemaal over te schrijven. Je kan volstaan met het noteren van de eerste twee en laatste twee woorden en daartussen drie puntjes. Zet er wel altijd de regelnummers / het alineanummer achter.

Noteer bij een zin **de hele zin van hoofdletter tot punt**.

Noteer bij een zinsgedeelte **een deel van een zin**. Een hele zin leidt tot aftrek of nul punten.

Bij een woordgroep noteer je **een paar bij elkaar horende woorden zonder persoonsvorm**. Het gaat hier vaak om zinsdelen.

Wordt er gevraagd naar één woord noteer dat dan ook. Meer woorden leiden tot aftrek of nul punten.

Open vragen

Bij het examen krijg je vragen met de opdracht die in eigen woorden te beantwoorden.

Citeren is dan niet toegestaan. Maar het gebruiken van bepaalde termen uit de tekst wel. Bij dit soort vragen ben je vaak aan een maximumaantal woorden gebonden. Als je dat aantal niet overschrijdt, levert dat een extra punt op.

Meerkeuzevragen

Probeer bij een meerkeuzevraag bij elke antwoordmogelijkheid te beredeneren waarom die juist kan zijn. Bij nauwkeurige lezing kom er dan vaak wel achter waarom het antwoord wel of niet goed.

Je kan ook eerst in eigen woorden de vraag proberen te beantwoorden. Lees vervolgens **alle** antwoorden door en streep de antwoorden die zeker fout zijn door. Maak vervolgens een keuze.